

In the Name of Allah, the Compassionate the Merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه:	معرفت، محمدباقر، ۱۳۴۸
عنوان و نام پدیدآور:	اعجاز بیانی قرآن / محمدباقر معرفت
مشخصات نشر:	قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری:	۲۵۲ ص
فرمت:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۲۲۹-۳۳۶-۵
وضعیت فهرست‌نویسی:	فبیا
یادداشت:	کتابنامه
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۷ / چاپ سوم: ۱۴۰۰ / چاپ چهارم: ۱۴۰۱
موضوع:	قرآن -- مسائل لغوی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع:	Qur'an -- Language, Style -- Study and teaching (Higher)
موضوع:	قرآن -- مسائل ادبی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع:	Qur'an as literature -- Study and teaching (Higher)
موضوع:	قرآن -- مسائل ادبی -- معانی و بیان؛ Rhetoric -- Qur'an as literature
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده:	Almustafa International University / Almustafa International Translation and Publication center
زده‌بندی کنگره:	۱۳۹۶ الف ۷ م / BPA۲
زده‌بندی دیویی:	۲۹۷ / ۱۵۳
شماره کتابشناسی ملی:	۵۰۲۷۳۰۳
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است	BA0365

اعجاز بیانی قرآن

مؤلف: محمدباقر معرفت

چاپ چهارم: ۱۴۰۱ ش / ۱۴۴۳ اق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ ● قیمت: ۵۷۰,۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: ۰۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴

تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۰۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: ۰۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶

✉ miup@pub.miu.ac.ir pub-almustafa.ir [pub_almustafa](https://www.instagram.com/pub_almustafa)

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

● ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری ● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، CD، فایل PDF، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

مركز بين المللى
ترجمه ونشر المصطفى

اعجاز بيانى قرآن

محمد باقر معرفت

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، درگرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد. «جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

سخن پژوهشگاه

حوزه‌های علمیه در تلاش خود در طول تاریخ، همواره تعلیم و تربیت را جزء رسالت‌های اصیل خود قرار داده و به این وسیله، معارف فاخر اسلام و علوم اهل بیت علیهم‌السلام را نسل به نسل تا به امروز رسانیده و در این راستا بیشترین اهتمام را به کتاب‌های آموزشی داشته‌اند.

جامعه المصطفیٰ العالمية علیها‌السلام نیز یک نهاد حوزوی بین‌المللی است که تعلیم و تربیت فراگیران غیر ایرانی را در حوزه علوم اسلامی و انسانی بر عهده دارد، و مشتاقان زیادی از ملیت‌های گوناگون در سطوح مختلف آموزشی و رشته‌های متنوع علوم اسلامی و انسانی در این نهاد تحصیل می‌کنند. دانش و بینش اسلامی طلاب غیر ایرانی - با توجه به تنوع منطقه‌ای و کشوری - تفاوت‌هایی دارد. همین امر، ایجاب می‌کند که نهاد مذکور به تدوین متون نوین و متناسب با تنوع ملیتی بپردازد.

این نهاد مبارک، تدوین متون درسی متناسب با نظام آموزشی را از مأموریت‌های ویژه اداره کل تدوین متون درسی پژوهشگاه بین‌المللی المصطفیٰ علیها‌السلام قرار داده، و این اداره با اتکا به تجربه پیشین خود و دستیابی به شکوفایی جدید در تولید علم، امید دارد با عنایات الهی و توجهات حضرت ولی عصر علیه‌السلام از عهده این مأموریت برآمده و در گسترش فرهنگ و معارف اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم سهم باشد. این اداره با قدردانی از فعالیت‌های گذشتگان، سعی دارد در اجرای مأموریت یاد شده با همکاری گروه‌های علمی جامعه المصطفیٰ علیها‌السلام و رعایت معیارهای پیشرفته متون درسی، نیازهای آموزشی این نهاد مبارک را تأمین کند.

اثر علمی پیش‌روی نیز که تحت عنوان *اعجاز بیانی قرآن* به همت مؤلف محترم جناب آقای محمدباقر معرفت، برای دوره کارشناسی ارشد رشته علوم و فنون قرائات به عنوان متن

درسی تهیه و تدوین شده، در چهارچوب اهداف جامعة المصطفی ﷺ، مبتنی بر نیازهای بین المللی صورت پذیرفته است.

در این کتاب، درباره ابعاد مختلف اعجاز بیانی قرآن بحث شده است؛ تا گامی برای فهم قرآن برداشته شود؛ زیرا بدون اطلاع از اعجاز بیانی، قرائت قرآن، برابر است با قرائت بدون تدبر و این، مطلوب نیست. در نتیجه، کاربرد اصلی این کتاب تدبر دقیق برای فهم محتوای قرآن است که اثر مستقیم در زندگی دارد.

در پایان، ضمن ارج نهادن به تلاش های خالصانه مؤلف محترم، از عنایت ریاست محترم پژوهشگاه المصطفی، حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر حسین متقی، و نیز از همکاری بخش های مختلف جامعة المصطفی که امکان چاپ و نشر این اثر را فراهم کرده اند، تشکر و قدردانی می شود.

اداره کل تدوین متون درسی

پژوهشگاه بین المللی المصطفی ﷺ

پیش‌گفتار

طلاب و دانشجویان عزیز! کتاب اعجاز بیانی که پیش رو دارید، از پیچیده‌ترین مباحث علوم قرآنی را مطرح می‌کند، که زمینه اصلی فهم محتوای درونی قرآن است. البته اگر نگوییم تمام زمینه اصلی مهم محتوای درونی قرآن است، باید بپذیریم که بیش از دیگر علوم قرآنی مقدماتی، در فهم قرآن کاربرد دارد؛ زیرا قرآن با توجه به اعجاز بیانی، القای مطلب می‌کند و ناآشنایی با آن، شاید فهم قرآن را سخت و در بعضی موارد غیر ممکن سازد و چه بسا مطلب دقیقاً بر عکس مراد جدی قرآن فهمیده شود و این، بسیار نامطلوب است.

اینجانب محمدباقر معرفت، فرزند آیت‌الله محمدهادی معرفت، صاحب کتاب گران‌سنگ *التمهید فی علوم القرآن* هستم. این کتاب گران‌سنگ که در شش جلد تألیف شده، درباره علوم قرآن است. به آنها از این رو علوم قرآنی گویند که مجموعه‌ای از علوم مربوط به شناخت و معرفت قرآن است و ارتباطی با محتوای درونی قرآن که تحت عنوان تفسیر است، ندارد.

از طرفی، کتاب *التمهید* به زبان عربی نوشته شده؛ آن‌هم به زبان روز و متداول. از این رو، فهم دقیق مطالب سنگین و غامض علوم قرآنی با گرایش اعجاز بیانی، از دسترس طلاب و دانشجویان خارج شده است و طالبان علوم قرآنی را که با زبان روز عربی دنیا آشنا نیستند، محروم کرده است. از این رو، بنده با توجه به آشنایی نسبی با مطالب مطرح شده در این کتاب که از طریق پدرم بدون واسطه بوده است، تصمیم گرفتم جلد پنجم *التمهید* را با قلم خویش به زبان فارسی، تدوین مجدد کنم؛ تا شاید این قشر عظیم طالبان علم، به خصوص علوم قرآنی و به‌ویژه اعجاز بیانی، بتوانند از آن استفاده کنند.

البته این تدوین، کتابی جدید است و هیچ ربطی به مطالب کتاب *التمهید* ندارد، بلکه

فقط برگرفته از آن است؛ تا اگر مشکلی در فهم مطالب آن مشاهده شد، بر عهده اینجانب باشد، و کتاب حضرت آیت الله معرفت رحمته الله علیه بریء از هر گونه نقصی است.

بنابه سفارش مرکز تبع و نشر جامعة المصطفی رحمته الله علیه العالمية، در پیشگفتار، آدرس اینترنتی خود را ارائه می‌کنم؛ تا اگر نقد و پیشنهادی درباره کتاب به نظر خوانندگان عزیز رسید، به راحتی با بنده در ارتباط باشند. پست الکترونیکی اینجانب به نشانی: (mbmarefat@yahoo.com) است و نقدها و پیشنهادهای خود را به این آدرس ارسال کنید؛ تا اگر وارد بود، در چاپ‌های مجدد ان شاء الله ترتیب اثر داده شود.

در تدوین این کتاب ارزشمند، از پیگیری مُجدّانه استاد شهیدی‌پور و استاد عشایری که متذکر دیدگاه‌هایی بودند، تشکر می‌کنم؛ زیرا شیوه ایشان بر نگهداشتن قلم در دست قلم‌به‌دستان است.

هرچند این کتاب را برای تدریس در مراکز علمی تحت نظارت جامعة المصطفی رحمته الله علیه العالمية نوشته‌ام، هر آن‌کس که مشتاق این علوم پیچیده و ممتاز است یعنی علوم قرآنی با گرایش اعجاز بیانی، می‌تواند از آن بهره برد؛ البته به شرط آن که مقدمات مورد نیاز این کتاب را مثل آشنایی با ادبیات عربی فصیح، تفسیر مقدماتی، و به ویژه فصاحت و بلاغت کتاب مختصر المعانی را قبلاً فرا گرفته باشد.

گفتمنی است که این کتاب را بنابر سرفصل‌های مصوب جامعة المصطفی رحمته الله علیه العالمية تنظیم کرده‌ام. بنابراین، کسی که این کتاب را به طور کامل بخواند، (یک بار، به طور کامل سر فصل‌های مصوب آن را درباره اعجاز بیانی در سطح کارشناسی ارشد، مرور کرده است. از این رو، در ابتدای هر فصل، تعریف کلی از سر فصل ارائه کرده‌ام، سپس با مثال زدن، تعاریف را بر مثال‌ها تطبیق داده‌ام. بنابراین، فهم مطالب این کتاب بسیار سهل و آسان است و با کمترین دقت، مطالب آن را درمی‌یابید. در ضمن برای این‌که مطالب را بهتر و خوب‌تر درک کنید، درباره مثال‌ها، وقت بیشتری را مشخص سازید. به عبارتی، شیوه فهم کتاب، بر فهم مثال‌هاست، و از آنجاکه تدوین بر این اساس انجام شده، تسلط بر مثال، تسلط بر مطالب کتاب است.

فهرست

۲۱	مقدمه
۲۱	معرفی کتاب
۲۱	کاربرد
۲۲	جایگاه
۲۲	روش مطالعه
۲۲	روش تدریس
۲۳	منطق ترتیب کتاب
۲۳	معرفی
۲۴	اهداف کلی
۲۵	درس اول: کلیات اعجاز بیانی
۲۶	نکاتی درباره اعجاز
۲۶	خارق للعادة
۲۶	لغو و بیهوده
۲۶	عجز خصم
۲۶	اثبات رسالت
۲۶	تنوع معجزات
۲۷	تحدی
۲۷	۱. مراحل تحدی
۲۸	۲. دامنه تحدی
۲۸	وجوه اعجاز
۲۹	۱. اعجاز بیانی
۲۹	۲. اعجاز تشریحی
۲۹	۳. اخبار غیبی

۲۹	۴. اعجاز علمی
۳۰	برتری اعجاز بیانی
۳۰	پیشینه اعجاز بیانی
۳۱	ویژگی های اعجاز بیانی
۳۱	۱. سخن ارباب ادب
۳۱	۲. اسلوب بیانی
۳۲	۳. آوای جان بخش
۳۲	۴. هماهنگی
۳۲	۵. استدلال ها انحصاری
۳۳	ابعاد اعجاز بیانی
۳۷	درس دوم: بُعد اول: تعابیر دقیق و سخن نیکو
۳۸	زیادة المبانی تستدعی زیادة المعانی
۳۸	وضع از باب اشاره نه اختصاص
۳۹	اشتراک لفظی
۳۹	ارتباط وضع و اشتراک لفظی
۴۰	اشتراک لفظی در قرآن
۴۱	ترادف
۴۲	تقديم سمع بر بصر
۴۳	لیس کمثله شیء
۴۴	تقدم وتأخر حدّ
۴۴	قصاص
۴۵	اشکال شعار عرب
۴۵	شُعارهای جعلی
۴۵	شعار اسلام
۴۶	عدم حذف
۴۷	صنعت طباق
۴۷	هنر بدیع
۴۷	فن خطابه
۴۷	سیاق مثبت
۴۷	تناسب

۴۹	اشاره به شأن انسانی
۴۹	أرض هامدة
۵۰	قسم با تاء
۵۰	جنى الجنة دان
۵۱	سوره الكوثر
۵۵	درس سوم: ادامه بُعد اول: تعابیر دقیق و سخن نیکو
۵۵	مثال های مفرد
۵۶	زکریا
۵۷	عجیب ترین آیه قرآن
۵۷	امریه جامدات
۵۸	اقتدار الهی
۵۸	عدول از الفاظ
۵۸	تشبیه زمین به انسان
۵۸	ملک و مالک
۵۸	حرف ندا برای بیان بُعد
۵۹	استفاده از اراض
۵۹	صنعت طباق
۵۹	تغییر برای همسانی
۵۹	ماء و سماء مفرد
۵۹	اطلاق مفعول به
۵۹	حذف نتیجه ندا
۶۰	تکرار در قرآن
۶۰	قصه سکونت
۶۱	رزق
۶۱	سوره توبه
۶۲	واو ثمانية
۶۳	شیئاً إمرأً و نُکراً
۶۳	خطاب و عتاب
۶۴	آداب سخن در قصه حضرت خضر
۶۴	تکرار المیزان

- ۳۱ بار تکراریک آیه ۶۵
- تکرار در سوره کافرون ۶۶
- الفاظ غریب ۶۶
- انواع لفظ غریب ۶۷
- لفظ غریب در قرآن ۶۷
- لفظ وحشی در قرآن ۶۸
- پژوهش و تحقیق ۶۹
- درس چهارم: بُعد دوم سبک کمیاب و قالب دار ۷۱
- شعر ۷۱
- قافیه ۷۲
- الف) روی ۷۳
- ب) روی در سبک قرآن ۷۳
- نثر ۷۴
- کلام فصیحای عرب ۷۴
- سجع ۷۵
۱. سجع در قرآن ۷۵
۲. نمونه سجع در قرآن ۷۶
۳. نمونه سجع در کلام رسول الله ﷺ ۷۶
۴. نمونه سجع در کلام امیرالمؤمنین علیه السلام ۷۷
۵. نمونه سجع در کلام عرب جاهلی ۷۷
۶. نمونه سجع در ادبیات کهن پارسی ۷۷
- درس پنجم: گوارایی الفاظ و روانی عبارات ۸۱
- کلمات خاص ۸۱
- کلمه التُّدْر ۸۱
- کلمه لَيْسَتْ خَلِيفَتَهُمْ ۸۲
- کلمات خُماسی ۸۳
- کلمه ضیزی ۸۳
- کلمات زائد ۸۴
- کلمه ما ۸۵
- کلمه آن ۸۵

۸۶.....	الفاظ مُفرد و جمع
۸۶.....	کلمه لُب
۸۷.....	کلمه جُب
۸۷.....	کلمه تَب
۸۷.....	کلمه أَرْض
۸۷.....	کلمه سماء
۸۹.....	درس ششم: بُعد چهارم: آراستن منظم و متناسب با نعمات
۹۰.....	تناسب نعمات با تناسب کلمات
۹۰.....	سوره نجم
۹۱.....	گفت وگویی حضرت ابراهیم با قوم
۹۱.....	سوره قارعه
۹۲.....	جابه جایی
۹۲.....	آهنگ‌های متناسب با معانی آیات
۹۴.....	تَعَتَّى
۹۵.....	روایات
۹۶.....	نظر شیخ صدوق <small>رحمته الله</small>
۱۰۱.....	درس هفتم: تَجَسُّم معانی در صدای زنگ حروف
۱۰۱.....	يَصْطَرِحُونَ
۱۰۲.....	رِيحٍ وَصِرٌّ
۱۰۲.....	حُسُومًا
۱۰۳.....	الصَّابِغَةَ
۱۰۳.....	الظَّامَةَ
۱۰۴.....	صَفًّا صَفًّا
۱۰۴.....	لَمَنْ لِيَبْطِئَنَّ
۱۰۴.....	خَرَّ
۱۰۵.....	عُثِّلٍ
۱۰۵.....	بِمَرْحَرِجِهِ
۱۰۵.....	فَكُبِّبُوا
۱۰۶.....	ضریع و غسلین

- ۱۰۷..... درس هشتم: بُعد ششم: اصلاح کلام در تنظیم آرام سخن
- ۱۰۸..... تحت تأثیر یا جریان ساز.....
- ۱۰۹..... الیرُّ.....
- ۱۱۰..... مسجد الاقصی.....
- ۱۱۱..... لا تُحَرِّکِ.....
- ۱۱۲..... استجابت دعا.....
- ۱۱۳..... تناسب درونی یا وحدت ذاتی.....
- ۱۱۳..... وحدت موضوع در سوره ها.....
- ۱۱۴..... مَطَّلَعُ السُّورَةِ.....
- ۱۱۴..... سوره فاتحة الكتاب.....
- ۱۱۶..... سوره بقره.....
- ۱۱۶..... تناسب ردیف و قافیه، فواصل آیات.....
- ۱۱۷..... تمکینی.....
- ۱۱۹..... تصدیری.....
- ۱۱۹..... توشیحی.....
- ۱۲۰..... ایغالی.....
- ۱۲۱..... سجع در قرآن.....
- ۱۲۵..... درس نهم: ادامه بُعد ششم اصلاح کلام در تنظیم آرام سخن
- ۱۲۵..... فواتح و خواتیم سوره ها.....
- ۱۲۵..... براعة الإستهلال.....
- ۱۲۶..... براعة الاستهلال در قرآن.....
- ۱۲۶..... اولین آیات مُنَزَّل.....
- ۱۲۷..... شروع با الحمد لله.....
- ۱۲۷..... سَبَّحَ اللهُ يَا مَسْبُوحَات.....
- ۱۲۸..... حروف مقطعه.....
- ۱۲۹..... خطاب عام افرادی وزمانی.....
- ۱۲۹..... خطاب مؤمنان در طول و عرض زمان.....
- ۱۲۹..... خطاب به رسول الله به مقام و به صفات.....
- ۱۳۰..... خطاب بدون أدوات با کلمه قل.....
- ۱۳۰..... خطاب بدون أدوات خطاب و بدون بدل.....

۱۳۱.....	مطلع با قَسَم
۱۳۲.....	مطلع تهدید هول انگیز.....
۱۳۳.....	مطلع دیگر سوره‌ها.....
۱۳۳.....	حُسن خِتام.....
۱۳۴.....	سوره حمد.....
۱۳۴.....	سوره بقره.....
۱۳۵.....	سوره ابراهیم.....
۱۳۵.....	سوره صافات.....
۱۳۵.....	رابطه و تناسب در سوره‌ها.....
۱۳۶.....	رابطه و تناسب بین سوره‌ها.....
۱۳۶.....	معاون و کوثر.....
۱۳۷.....	أَسراء و كهف.....
۱۳۷.....	أنعام و مائده.....
۱۳۷.....	زُمر و فاطر.....
۱۳۷.....	حمد و بقره.....
۱۳۹.....	درس دهم: بُعد هفتم: تشبیه‌ها، تصاویر زیبا و آراسته
۱۴۰.....	انواع تشبیه بنا بر صفت غالب.....
۱۴۱.....	۱. تشبیه لیل به لباس.....
۱۴۲.....	۲. زوجین، لباس یکدیگر.....
۱۴۲.....	۳. تشبیه زنان به حرث.....
۱۴۳.....	عدم رعایت شرط بلاغی در تشبیه.....
۱۴۴.....	انواع تشبیه.....
۱۴۴.....	۱. معنی به معنی.....
۱۴۴.....	۲. صورت به صورت.....
۱۴۵.....	۳. معنی به صورت یا همان تمثیل.....
۱۴۵.....	۴. صورت به معنی.....
۱۴۶.....	نمونه‌های از تشبیه در قرآن.....
۱۴۶.....	۱. تنفس صبح.....
۱۴۷.....	۲. شب عَسَعَس.....
۱۴۸.....	۳. دیوار عاقل.....

۱۴۸	۴. کوه‌های متحرک
۱۴۹	۵. تسبیح سماوات و رعد
۱۴۹	۶. همراهی جبال و طیر با حضرت داوود
۱۵۰	۷. اطاعت سماء و ارض
۱۵۰	۸. امانت‌داری جبال
۱۵۰	۹. جهنم، موجود زنده
۱۵۱	۱۰. سکوت غضب، مثالی از نوع تمثیل
۱۵۳	درس یازدهم: تشبیه‌ها تصاویر زیبا و آراسته (۲)
۱۵۳	فواید تمثیل
۱۵۳	۱. برای مدح مؤمنان
۱۵۴	۲. اطمینان به شریعت
۱۵۴	۳. تجسیم ذلت
۱۵۵	۴. حامل حق
۱۵۵	۵. قدرت پوشالی
۱۵۵	۶. صدقه همراه با منت
۱۵۵	۷. غایت کراهت
۱۵۶	۸. دوری
۱۵۶	۹. نعمت دنیوی
۱۵۹	درس دوازدهم: بُعد هشتم: استعاره‌های زیبا و تخیلات شگفت‌انگیز
۱۵۹	فلسفه استعاره در قرآن
۱۶۰	تعریف استعاره
۱۶۲	تشبیه، زمینه استعاره
۱۶۲	استعاره نوعی مجاز
۱۶۲	استعاره تخیلی و متعارف
۱۶۲	استعاره، مجاز عقلی، نه لفظی
۱۶۳	فراوانی استعاره
۱۶۳	استعاره ترشیحی
۱۶۴	استعاره برتر از مجاز
۱۶۵	استعاره مفید
۱۶۶	جایگاه استعاره

۱۶۶.....	ضرب اول: برتری استعاره به واسطه خصوصیات
۱۶۸.....	ضرب دوم: برتری استعاره به واسطه صفات برتر
۱۶۹.....	ضرب سوم: برتری استعاره به واسطه تشبیه محسوس به نامحسوس
۱۷۰.....	ضرب چهارم: برتری استعاره به واسطه روش اجرا
۱۷۰.....	انواع استعاره
۱۷۱.....	۱. وفاقیه و عنادیه
۱۷۱.....	۲. عامیه و خاصیه یا همان غریب
۱۷۳.....	۳. اصلیه، و تبعیه
۱۷۴.....	۴. تجریدیه، و ترشیحیه
۱۷۶.....	۵. لباس جوع
۱۷۷.....	۶. شراء ضلالت
۱۷۷.....	۷. تَکْنِیَّة یا تخخیل
۱۷۷.....	۸. تمثیلی
۱۸۱.....	درس سیزدهم: بُعد نهم: کنایه‌های ظریف و لطیف
۱۸۱.....	لامستم
۱۸۲.....	تعریض
۱۸۲.....	برتری تعریض بر کنایه
۱۸۲.....	حزاً
۱۸۳.....	کبیرهم
۱۸۳.....	رفع درجه
۱۸۴.....	مالی
۱۸۴.....	آلهة
۱۸۴.....	لیحبطن
۱۸۵.....	اولوا الالباب
۱۸۵.....	موؤدة
۱۸۵.....	انواع کنایه
۱۸۵.....	تعریض
۱۸۶.....	تلویح
۱۸۶.....	رمز
۱۸۶.....	اشاره و ایما

- ۱۸۶..... کنایه و کلمه مثل
- ۱۸۷..... فایده کنایه
- ۱۸۷..... ۱. عظمت
- ۱۸۸..... ۲. زیبایی زیاد
- ۱۸۸..... ۳. دوری از قباحت
- ۱۹۲..... ۴. کنایه برای مبالغه بیشتر
- ۱۹۳..... ۵. از باب اختصار
- ۱۹۳..... کنایه غریب
- ۱۹۴..... تراڈف در کنایه
- ۱۹۴..... ۱. قضی
- ۱۹۴..... ۲. استوی
- ۱۹۵..... ۳. قاصرات
- ۱۹۵..... فرق بین لفظ اصلی و مترادف در کنایه
- ۱۹۷..... درس چهاردهم: بُعد دهم: نکات شگفت آور و جدید (۱)
- ۱۹۷..... فن اول: التفات
- ۱۹۸..... ۱. تعریف التفات
- ۱۹۸..... ۲. فایده التفات
- ۲۰۱..... فن دوم: استطراد
- ۲۰۳..... فن سوم: ایجاز و ایفاء
- ۲۰۳..... ۱. تعریف فن ایجاز و ایفاء از دیدگاه ابن اثیر
- ۲۰۴..... ۲. اصول و فروع فن ایجاز و ایفاء
- ۲۰۴..... ام الكتاب
- ۲۰۴..... سوره اخلاص
- ۲۰۴..... آية الكرسي
- ۲۰۵..... اقسام ایجاز
- ۲۰۵..... ۱. ایجاز حذف
- ۲۰۸..... ۲. ایجاز و ایفاء قصر
- ۲۱۳..... درس پانزدهم: ادامه بُعد دهم: نکات شگفت آور و جدید (۲)
- ۲۱۳..... فن چهارم: تخلُّص

۲۱۳	۱. تفاوت تخلص با التفات
۲۱۳	۲. فرق تخلص با اقتضاب
۲۱۶	فن پنجم: اقتضاب
۲۱۷	فن ششم: تتمیم
۲۱۷	تفاوت تتمیم با استدراک
۲۱۹	فن هفتم: استخدام
۲۲۱	فن هشتم: مذهب کلامی
۲۲۲	فن نهم: برهان‌های قاطع
۲۲۵	برهان
۲۲۶	خطاب
۲۲۹	بدیع
۲۲۹	سَبْر و تقسیم
۲۳۰	القول الموجب
۲۳۱	الأسلوب الحکیم
۲۳۲	الإستدراج
۲۳۵	درس شانزدهم: قَسَم‌های برتر در قرآن
۲۳۶	نمونه‌هایی از تأکید
۲۳۷	قَسَم و تشبیه
۲۳۸	۱. تناسب در قَسَم
۲۳۹	۲. الفاظ قَسَم
۲۴۰	۳. حروف قَسَم
۲۴۱	۴. جانشین قَسَم
۲۴۳	۵. حروف جواب قَسَم
۲۴۳	الف) لام موطنه
۲۴۵	ب) قَسَم مُقَدَّر بدون لام موطنه
۲۴۵	ج) لام اقسام
۲۴۶	عطف بر قَسَم
۲۴۹	کتابنامه